

Marcel BOȘCANEANU,

master în drept, doctorand,

specialist superior al Facultății de drept a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI

CARACTERISTICA JURIDICO-PENALĂ ȘI CRIMINOLOGICĂ A ORGANIZATORULUI ȘI CONDUCĂTORULUI ACTULUI TERORIST

Rezumat

Actul terorist, ca metodă de acțiune, înseamnă foarte elocvent practicarea teroarei. El desemnează acte de natură să provoace, într-un anumit mediu, un sentiment de teamă intensă, prevestitoare a unui rău inevitabil, cu alte cuvinte, acte intimidante sub toate raporturile. Privite în ansamblu, infracțiuni cu caracter terorist sunt acelea care, într-o situație concretă, reprezintă amenințări grave, cu tendința de a se repeta.

Cuvinte-cheie: organizator, conducător, act terrorist, grupare teroristă.

Summary

Terrorist act, method of action, means very eloquently practicing terror. It designates acts likely to provoke, in a given environment, a sense of intense fear of an inevitable evil siblings, in other words, the bullying acts in all our dealings. Looked at as a whole, offences with terrorist character are those which, in a concrete situation, represent serious threats, with a tendency to repeat.

Keywords: organizer, manager, act as terrorist, terrorist group.

Din toate timpurile se observă tendința oamenilor de a-și reuni eforturile în activitatea lor [7, p. 121]. În acest sens, Declarația Universală a Drepturilor Oumului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite, în art.20 confirmă această aspirație, aducând-o la rang de principiu: orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și asociere pașnică [5]. Însă viața de zi cu zi ne demonstrează că tendința firească a omului spre asociere se manifestă nu doar în cazurile activităților utile societății, dar și în cazul activităților criminal-teroriste.

Gânditorul și geniul militar chinez Sun Tzu, autor al artei războiului, spune: „omoară unul – terorizează o mie”. Deși produce victime individuale, terorismul este un act îndreptat împotriva unei colectivități, în spatele unei acțiuni teroriste există întotdeauna o strategie. Indiferent de forma atacului, bombe, mașini capcane, focuri de armă, luare de ostatici, asasinat etc., terorismul nu este deloc accidental sau spontan [15].

Terorismul este un fenomen specific doar mediului uman (doar ființa umană are plăcerea sadică de a teroriza) trebuie investigat și analizat așa cum este, de pe poziții cât se poate de obiective, pentru a-i decela sensurile și mecanismele, pentru a-i afla izvoarele și, în consecință, pentru a-i anihila cauzele, a-i distruge structurile, a-i limita efectele și a-i tăia rădăcinile [12, p. 38].

Asistăm în prezent la o uimitoare diversitate de războaie separatiste, violențe etnice și religioase, dispute asupra frontierelor, frământări civile și atacuri

teroriste, împingând valuri de imigranți chinuți de sărăcie și alungați de războaie peste hotarele naționale. În economia globală tot mai strâns integrată, aceste mici conflicte declanșează efecte secundare în țările înconjurătoare (chiar și în cele mai îndepărtate). Astfel un scenariu cu multe războaie mici îi determină pe planificatorii militari ai multor armate să privească din nou spre ceea ce ei numesc „operațiuni speciale” sau „forțe speciale”, războinicii de nișă ai zilei de mâine [11, p. 112].

Conflictele specifice mediului de securitate contemporan sunt generate de o multitudine de riscuri de natură militară la adresa securității naționale a statelor, a securității și stabilității regionale și globale. Actualizarea antagonismelor interne și internaționale, nesoluționarea diferendelor și problemelor litigioase prin metode politice și, după caz, diplomatice pot duce la operaționalizarea amenințărilor și transformarea acestora în conflicte deschise.

În condiții favorizante ale mediului actual de securitate și a vulnerabilităților instituțiilor cu responsabilități în combaterea acestora, terorismul prin efectele și consecințele sale pune în pericol însăși existența valorilor umane universale. Explozia fără precedent a actelor teroriste a impus reacția comunității internaționale care, mai solidară și mai unită ca niciodată, a declanșat lupta cu organizatorii și vectorii terorismului.

Procesul transformărilor social-culturale, care au început în țara noastră după destrămarea URSS, continuă și la etapa actuală. Transformarea sistemelor social-politice și social economice sunt însoțite de instabilitate în diferite sfere ale vieții societății, care determină nivelul ridicat de infracționalitate.

Terorismul nu a afectat, până acum, în mod direct Republica Moldova, deși țara noastră se află la intersecția uneia din cele mai mari interese geopolitice și în apropierea unor zone generatoare de conflict și terorism (separatismul transnistrean, regiunile Donețk și Luhansk ale Ucrainei etc.). Deseori conflictele regionale, separatiste apelează de cele mai multe ori la metode și procedee teroriste. Schimbarea configurației economice, politice și sociale din ultima perioadă constituie premise ale unor posibile viitoare atacuri teroriste și asupra Republicii Moldova.

Referindu-ne la subiectul investigației ales specificăm că actul terorist este o amenințare dură și foarte gravă asupra securității și apărării naționale. Tematica terorismului a fost și este una din cele mai abordate în ultima perioadă. Tratatrea acestui subiect este dictată de complexitatea fenomenului terorist și de necesitatea cercetării structurii interne a acestuia. Indiferent de nivelul la care se desfășoară terorismul, acesta se bazează pe o structură sau mai multe structuri bine încheiate conduse de un organizator, conducător sau mai mulți organizatori, conducători.

Necesitatea studierii problemei privind organizatorul și conducătorul actului terorist se impune prin faptul că actul terorist are un impact mai mare asupra societății atunci când este condus, dirijat, este un act etapizat, astfel încât apar dificultăți la dirijarea rolurilor fiecărui participant la săvârșirea infracțiunii.

Conform actualului CP RM art.41, cooperarea cu intenție a două sau mai multe persoane la săvârșirea unei infracțiuni intenționate se consideră participăție. După cum observăm, pentru existența participăției în calitate de condiții se impune cooperarea cu intenție, unitatea de infracțiuni intenționate, pluralitatea de persoane (două sau mai multe), precum și producerea unui rezultat infracțional

unic. Mai mult, pluralitatea evidențiază caracterul indivizibil al contribuției tuturor făptuitorilor la violarea (încălcarea) legii penale [6, p. 685-686].

Legea penală consacră articole unde indică tipurile de participanți la infracțiune și stabilește formele participației. Mai mult, prin consacarea în partea generală a legii penale a circumstanței agravante „săvârșirea infracțiunii prin orice formă de participație” lit.c) alin.(1) art.77 CP RM și în partea specială a legii penale în componentele de infracțiuni calificate ale variantelor agravante săvârșirea infracțiunii de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală, legiuitorul scoate în evidență pericolozitatea sporită a comiterii infracțiunii prin asocierea eforturilor mai multor persoane. Toate acestea sunt valabile și la infracțiunile cu caracter terorist.

Potrivit alin.(3) art.42 CP RM, se consideră organizator persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora [3]. Un rol important în realizarea actului terorist îl joacă organizatorul, conducătorul, care acționează în calitate de forță motrice, creatorul și curatorul acestui fenomen criminal. Organizatorul unește permanent în jurul său elemente criminale, le țintește astfel încât obiectivele alese să atingă un efect maxim de cauzare a unui pericol relațiilor sociale cu privire la securitatea publică și a ordinii publice. În ultima perioadă organizatorii, conducătorii organizațiilor teroriste promovează reproducerea mijloacelor criminale, profilează continuu activitatea acestora, perfecționându-și în permanență atât metodele utilizate pentru realizarea scopurilor propuse, cât și mijloacele tehnice folosite. Totodată, ei iau măsuri pentru a educa generația tânără în creștere într-un spirit de valoare criminală și implică tinerii într-o subcultură criminală.

Chiar și legea cu privire la combaterea terorismului specifică în art.(2) că una din acțiuni ce constituie activitate teroristă este constituirea unei formațiuni armate ilegale, a unei comunități (organizații) criminale, a unei grupe organizate în scopul săvârșirii unui act terorist, precum și participarea la un astfel de act [9]. După cum observăm, această lege condamnă chiar și participarea la un astfel de act terorist, ceea ce nu o face Codul penal. Analizând art.278 CP RM, „Actul terorist” observăm că legiuitorul nu prevede pedeapsă pentru participarea la un act terorist, ceea ce după părerea noastră ar trebui s-o facă expres prin modificarea acestui articol.

Curmarea acțiunilor teroriste, analiza informațiilor ce au un conținut cu caracter terorist, deconspirarea organizatorilor acestor acțiuni teroriste a fost o problemă examinată și discutată la nivel de stat care s-a soldat cu adoptarea mai multor acte normative printre care și aprobarea unui regulament-tip al grupului operativ pentru dirijarea operației antiteroriste [8]. În pct.10 lit.b) al acestui regulament se stipulează clar că una din sarcinile de bază ale grupului operativ pentru dirijarea operației antiteroriste este culegerea și analiza informațiilor privind situația operativă și evoluțiile ei, *organizatorii* și executorii actului terorist, în scopul stabilirii caracterului, proporțiilor și consecințelor lui. După cum observăm, una din sarcinile de bază este culegerea de informații pentru a stabili organizatorii, fiind participanții cei mai periculoși ai actului terorist.

Sensul filosofiei terorismului este dat de manifestările violente, precis orientate și foarte bine organizate, care oferă o imagine apocaliptică și tind să creeze o psihoză paralizantă a terorii chiar și în timp de pace, cu diversificări multiple în situații de criză sau în caz de război [1, p. 8].

În ciuda diversității de interese, a convingerilor politice și religioase, dar și a forței și tăriei pe care se bazează, organizațiile teroriste au, de regulă, o structură de bază care constă în următoarele elemente: condiții fundamentale, mediul internațional, state, organizare internă și conducere [13, p. 5].

Se poate aprecia ca terorismul nu este, așa cum se spune adesea, „violența stupidă”, ci, indiferent de cât de anormal și în afara legii ar fi sau ar părea, el nu este irațional sau lipsit de scop. Dimpotrivă, îmbrățișează o anumită cauză, de regulă politică, are o anumită organizare și structurare și o anumită specializare profesională a celor care participă la acțiuni cu un asemenea caracter [1, p. 9].

Structura organizatorică tipică unei grupări teroriste este asemănătoare unei piramide. În vârf se află liderul sau conducătorul nucleului grupării teroriste. Acesta definește politica și stabilește direcțiile de acțiune. La următorul nivel se găsesc cadrele active și executanții. Din rândurile lor fac parte bărbați și femei, care execută atacurile teroriste și îi antrenează pe alții, mulți fiind devotați cauzei pentru care luptă. Sunt și profesioniști care fac parte din cadrele active fără să aibă o motivație ideologică. La un nivel mai jos se află susținătorii activi, cei care nu se consideră membri ai grupărilor teroriste, dar care sprijină cu bani și alte resurse acțiunile acestora, dar pot avea și unele roluri minore pe timpul desfășurării acțiunilor. La ultimul nivel se găsesc susținătorii pasivi. Aceștia sunt indivizi care au rol de complici, întrucât, chiar dacă au cunoștințe de activitatea unei grupări teroriste sau de existența unui membru al acestei grupări, se fac că nu văd (nu știu) nimic. Grupările teroriste pot număra de la câțiva membri până la 50, iar unele pot fi alcătuite chiar din peste 100 de membri. La aceste grupări mari, structura este similară organizațiilor militare, sarcinile fiind stabilite și executate respectându-se funcțiile și ierarhia.

Comunicarea dintre conducători și adepți, dintre conducător și cadrele active executanți, între grupare și organizație înseamnă circulația informației atât pe verticală, cât și pe orizontală, dar pot exista și excepții, în care doar organizatorul, liderul principal să cunoască informația secretă, informație pe care adepții sau cel care urmează a acționa nu o va afla decât cu scurt timp înainte, astfel evitând breșele de securitate din organizație. Un lider bine informat este capabil să evalueze realist și să stabilească regulile subgrupării sau grupării pe care o comandă, astfel că o bună comunicare, o comunicare de calitate îi permite liderului acesteia să reducă incertitudinea ce poate plana asupra deciziilor sale, să ia hotărâri care se pretează situației în care se află și să optimizeze cooperarea cu adepții săi.

Vârful structurii, organizatorii, conducerea organizației stabilesc strategia generală și direcțiile de acțiune ce leagă toate elementele enumerate mai sus. Conducerea are o importanță capitală, ea fiind inima organizației. Pierderea conducerii poate cauza intrarea în colaps a organizației. Unele grupări sunt mai conciliante și promovează imediat o nouă conducere, dacă cea existentă a căzut

sau a eşuat. Alte organizații au adoptat o mai mare descentralizare cu o rețea largă de celule autonome [2, p. 60].

Conducătorii/liderii grupărilor teroriste sunt foarte diferiți ca și organizațiile pe care le conduc. Deși reprezentarea lor în mass-media este asemănătoare alienațiilor mintali, majoritatea acestora sunt în general motivați politic, bine educați, sunt carismatici, au cunoștințe serioase și o bună pregătire în tacticile militare și de planificare [14].

În cadrul grupului rolul căpeteniei (șefului) este de a dirija toate acțiunile și de a introduce constant doze de narcisism (Frattasio, 2006) necesare celor lipsiți adesea de iubirea și recunoștința celor din jur [1, p. 35].

Organizatorul, conducătorul actului terorist este o persoană rațională, care conține și își dă seama de suferința victimelor sale. Organizatorul unui grup terorist, unei asociații criminale teroriste are o inteligență peste medie și este capabil să estimeze costurile și mai ales câștigurile unor astfel de acțiuni. Prin personalitatea sa deschisă, fiind o persoană sociabilă, el cooptează cu ușurință nenumărați discipoli pe care, cu siguranță îi va convinge că scopurile organizației vor fi pe primul plan și vor fi obligați, pentru binele lor și al grupării, să folosească orice metode (violență, sinucidere) pentru a duce planul la bun sfârșit.

În majoritatea cazurilor, conducătorul este un individ carismatic, carismă ce îl ajută în a-i convinge pe cei din jurul său de corectitudinea acțiunilor întreprinse și de necesitatea alăturării unui novice ca adept al organizației. Liderii apelează deseori la citate religioase pentru justificarea crimelor și violențelor, pentru a-și duce la bun sfârșit scopurile, fie ele religioase, financiare sau politice [4, p. 9].

În interiorul actului terorist, individul, grupul și organizația sunt interdependenți, astfel consolidându-se reciproc. Pentru realizarea obiectivelor, organizația se bazează pe ceea ce indivizii din cadrul grupului întreprind, organizație care lucrează subtil cu psihologia individului. Funcționarea optimă a unei organizații teroriste presupune disponibilitatea adeptului să contribuie și să se implice în acțiunile gândite și implementate de către conducătorii (liderii) grupării sau organizației.

În cazul grupărilor sau organizațiilor teroriste, aceste entități sunt de multe ori considerate adevărate societăți închise, în care liderii atrag persoane cu personalități extrem de diferite, de la oameni cu calități intelectuale de invidiat, specialiști în domeniul în care au activat, cercetători științifici etc. până la oameni al căror unic scop în viață este răzbunarea cuiva din familie sau apropiat.

Grupările și conducătorii (liderii) acestuia se bazează pe impactul puternic pe care astfel de atacuri sângeroase îl au asupra publicului și propagarea prin mass-media a sentimentului de teroare, de panică, de existență a unui pericol real în rândul societății [4, p. 12].

Organizatorul (organizatorii) și conducătorul (conducătorii) grupărilor teroriste în majoritatea cazurilor planifică acțiuni teroriste cu un caracter extrem de violent, combină mai multe metode de acțiuni criminale pentru același act terorist, urmărind un impact cât mai mare asupra societății, a publicului. Odată cu planificarea acțiunilor teroriste, conducătorii elaborează planul atacului, unde se repartizează rolurile fiecărui participant, se stabilește conducerea, pregătirea și desfășura-

rea unor acțiuni teroriste concrete. Planul va fi detaliat pe etape, direcții, metode, cine, sub comanda cui va executa atacul, cu ce mijloace, ce restricții se impun, cum se vor asigura legăturile. Secretul acțiunii constituie o condiție „sine qua non”.

În cadrul structurii organizatorice interne, relațiile de funcționare între membrii ei și resursele de care dispun determină capacitățile grupării și obiectivele sale. În anumite cazuri, unele organizații teroriste recrutează, temporar, în structurile lor membri din țările unde operează. În asemenea cazuri sunt folosite mecanisme legale pentru a ascunde motivul real al angajării acestora, astfel încât teroriștii să pară a fi mercenari străini. În cea mai mare parte, structura organizațiilor teroriste este una transnațională. Grupuri de teroriști cu obiective precise dintr-o țară pot sprijini activ, direct sau indirect, alte grupuri de la mii de kilometri distanță [2, p. 59].

Cu certitudine, persoanele din conducerea oricărei grupări teroriste își pun întrebări și găsesc răspunsuri ce pot fi sintetizate în cadrul unor adevărate studii care să aibă ca obiect:

- stabilirea scopurilor pe termen scurt care să facă necesară producerea unui atentat asupra unui anumit obiectiv;

- analiza obiectivului ales sub aspectul vulnerabilității și potențialului de a genera teroare, de a influența opinia publică, de a fi apt pentru a satisface scopurile propuse;

- analiza resurselor umane sub aspectul disponibilității, calităților și pregătirii necesare pentru a putea face față dificultăților ce trebuie depășite pentru desfășurarea unui atentat;

- moduri de operare ce pot fi folosite – transportul logisticii și al personalului, pătrunderea în obiectiv, disimularea activității și a dotării, producerea atentatului, prima reacție, riposta în caz de eșec sau de conflict cu funcționarii de securitate, modul în care poate fi părăsită zona, locul de ascundere, măsurile luate pentru a limita pierderile de vieți omenești, asigurarea unui impact rezonabil în rândul publicului considerat relevant pentru cauză etc.;

- gestionarea situației post-atentat prin măsuri de natură a exploata percepția unui public declarat ca țintă și de a cărui percepție depinde însăși rațiunea existenței organizației teroriste și posibilitățile de acțiune pe viitor [10, p. 16].

În mod tradițional, organizatorul(ii) și conducătorii actului terorist planifică acțiunile din timp, acțiunile se compun din câteva faze distincte: culeg informațiile, aleg ținta (obiectivul), planifică amănuntele actului terorist, stabilesc gradul de risc al acțiunii, retorsiunile și contraloviturile la care se expun din partea autorităților statului, asigurarea logistică, stabilirea sarcinilor și asimilarea rolului de către fiecare participant, modul de retragere după atentat etc. De aici reiese că prin natura lor actele teroriste nu sunt acțiuni infracționale spontane, acestea necesită o pregătire în cele mai mici detalii. O organizație teroristă trebuie să fie bine organizată și caracterizată printr-un nivel înalt de coeziune, are nevoie de secretizare, compartimentare și camuflaj operațional, pentru a beneficia la maximum de avantajele oferite de acțiunile sau operațiunile surpriză.

După cum observăm, un segment important în activitatea organizatorului organizației criminale teroriste, indiferent de evoluția situației „operative”, îl con-

stituirea *culegerea de informații*. Organizatorii actului terorist au nevoie de informații, în primul rând, în vederea întocmirii planului de acțiune și pregătirii atentatelor. Culegerea de informații este vitală pentru organizatorul sau conducătorul organizației. Așa cum totul este camuflat, cât mai ascuns pentru toți cei interesați a evalua natura și scopurile activităților, informațiile sunt de natură a condiționa totul – de la formarea organizației, recrutarea și verificarea membrilor, securitatea locurilor de întâlnire, a căilor de comunicații, a locurilor unde sunt depozitate elementele de logistică, legăturile cu publicul-țintă și până la adeziunea, sprijinul simpatizanților, percepția mediului social intern și internațional, posibilele legături cu alte organizații teroriste.

În funcție de importanța și natura actului terorist, de condițiile concrete existente, conducătorul (conducerea) organizației criminale teroriste stabilește necesarul de resurse umane care să fie implicate în operațiune. Organizatorul sau conducătorul organizației criminale teroriste stabilește, la rândul său, un șef al grupului de atentatori care să poată dirija, opta pentru o variantă sau alta a planului de acțiune.

Făcând o generalizare, putem menționa că teroriștii care fac parte dintr-un regim criminal cu structuri bine determinate și o conducere stabilă sunt cei mai periculoși, au îndemănare, precizie, profesionalism, neavând regrete sentimentale, morale sau umane. Ei acționează profesionist, la comanda conducătorului, în cadrul unui program de acțiune bine stabilit și organizat, care urmărește materializarea acțiunii de commando în siguranță,

Analiza actelor teroriste comise în ultimii ani scoate în evidență apariția unui terorism modern, puternic diversificat în ceea ce privește motivațiile, sponsorizarea și consecințele pentru care le are pentru securitate, global ca întindere și de fiecare dată provoacă moartea. În majoritatea cazurilor formele de organizare integrată a activității criminale se constituie din celule independente cu o ierarhie de comandă unică, la care finanțarea lor este tot mai subtilă și greu de identificat.

În concluzie, caracterul activității criminale, strategiile, tacticile și metodele de operare utilizate de organizatorii și conducătorii organizației criminale teroriste au ridicat și ridică în continuare o multitudine de probleme organelor de drept abilitate să prevină, să constate ori să cerceteze activitățile teroriste.

Bibliografie

1. Andreescu Anghel, Radu Nicolae, *Organizațiile teroriste. Conceptualizarea terorii vs securitatea europeană*. București, 2008. - 200 p.
2. Atanasiu Mirela, Stăncilă Lucian, *Terorismul - răul din umbră al începutului de secol*, București, Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2014. p. 170.
3. Codul penal al RM, nr.285 din 18.04.2002.
4. Coșea Raluca, *Terorismul suicidal, amenințare gravă la adresa securității naționale și internaționale*. Rezumatul tezei de doctorat. București, 2015. -9 p.
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată și proclamată la New York la 10.12.1948.

6. Dongoroz Vintilă, Kahane Siegfried, Oancea Ion, Fodor Iosim ș.a., *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea specială, vol.IV*. București: Editura Academiei Române, 1972. 1035 p.
7. Gurev Dorina, *Răpirea unei persoane săvârșită prin participație*, Revista științifică a Universității de Stat „Studia Universitatis”, 2013, nr.8(68), - p.121-131.
8. Hotărârea Guvernului nr.778 din 14.06.2002 privind aprobarea Regulamentului-tip al grupului operativ pentru dirijarea operației antiteroriste.
9. Legea cu privire la combaterea terorismului, nr.539 din 12.10.2001.
10. Olteanu Gabriel, Iacob Adrian, Gorunescu Mirela ș.a., *Metodologie criminalistică-structurile infracționale și activitățile ilicite desfășurate de către acestea*, București, Editura AIT Laboratories S.R.L, 2008, 366 p.
11. Toffler Alvin, Toffler Heidi, *Război și anti-război. Supraviețuirea în zorii secolului XXI*. București, Editura Antet, 1995, - 200 p.
12. Văduva Gheorghe, Chețe Emil, Moștoflei Constantin, Popa Vasile ș.a., *Terorismul - Dimensiune geopolitică și geostrategică. Războiul terorist. Războiul împotriva terorismului*, București, Centrul de Studii Strategice de Securitate al Academiei de Înalte Studii Militare, 2002. 77 p.
13. The National Strategy for Combating Terrorism of U.S.A. Washington, february 2003, 32 p.
14. <http://www.rasfoiesc.com/legal/administratie/stiinte-politice/LUPTA-ANTITERORISTA-Terorismul99.php>
15. <http://www.qreferat.com/referate/stiinte-politice/TERORISMUL-DEFINITIE CLASIFICA553.php>

Recenzent: Valentin CHIRIȚA, doctor în drept, conferențiar universitar